

Posudek bakalářské práce

Téma práce: Metody analýzy Voynichova rukopisu

Jméno diplomanta: Barbora Anna Janečková

Předložená práce se zabývá vybranou jazykovědnou a matematickou metodikou aplikovanou na tzv. Voynichův rukopis, který je psán neznámým jazykem i písmem a který stále -- a to i přes svůj rozsah, rozeznatelné tematické okruhy a množství vynaložené vědecké práce -- zůstává nerozluštěn. V tomto kontextu je celá situace dále komplikována možností, že je celý rukopis důmyslně navrženým podvrhem, nebo využívá komplexní šifrovací aparát. Téma Voynichova rukopisu je proto nesmírně zajímavé, protože explicitně poukazuje na nedostatečnou výpovědní hodnotu řady aktuálně dostupných metod, a to vzhledem k tomu, že do dnešního dne jejich výsledky nepřinesly žádné skutečně důležité závěry.

Práce se vybraným zástupcům metod věnuje systematicky v kapitolách dedikovaných jednotlivým jazykovým plánům, a to od znaků, u kterých se věnuje problematice transliterace, k abecedě nahlížené z kvantitativního i kvalitativně-komparativního pohledu, až ke počítačným metodám analyzujícím přítomnost morfologie a analýzám role celých řádků. Zahrnuty jsou přístupy i z oblasti kryptologie/kryptoanalýzy a diskutovány jsou i možnosti tvorby celého rukopisu umělou cestou.

Práce má několik důležitých pozitiv. Velkým pozitivem celé práce je především její záběr skrze široké pole metod, které se koncentrují na jediný problém, a to dokázat vysvětlit podstatu alespoň části rukopisu. Další velmi důležitou a pozitivní stránkou celé práce je vytvořená reflexe vybrané časové i argumentační linie, ze které postupně vyplývají rozpory v získaných poznatcích i rozpory v přisuzované výpovědní hodnotě využitých metod. Stejně tak se v práci dozvídáme, že alespoň jeden z prezentovaných výsledků výzkumů je založen na chybné kvantitativní metodologii. Pozitivní hodnotou této práce tak není pouhá kompilace metod a jejich výsledků, je jí především jejich hodnocení, které předznamenává závěr práce o nepříznivém stavu jejich rigorozity a chybějící nezaujatosti

Jako velmi pozitivní lze dále hodnotit zcela samostatný výběr literatury a publikací, jejich setřídění a výběr jednotlivých zástupců. Za zmínku rovněž stojí i reflexe interních dokumentů americké zpravodajské a kryptoanalytické služby NSA týkající se rukopisu a snah o jeho rozluštění, které byly ze stupně "přísně tajné" odtajněny v předchozích letech.

Práce má ovšem i řadu negativních stránek přítomných na obsahové i formální stránce.

Právě obsahové stránce práce lze vytknout občasné, avšak až přílišné zaujetí tématy, které nemusí být k analýze jazykové či informační hodnoty rukopisu nutně relevantní, a to především vzhledem k omezenému rozsahu práce, kdy mohly být takové informace vynechány a mohly být nahrazeny více jazykovědnými metodami. Příkladem může být fascinace ilustracemi, jejichž obsažený popis odráží nezměrnou fascinaci ostatních vědců, a to zřejmě proto, že jsou prakticky tím jediným, na co se dá v rukopisu určitým způsobem spoléhat. U některých metod dále narážíme na určitou asymetrii v komplexitě jejich popisu: některé metody jsou popsány bohatě, včetně formalizmů (např. algoritmus Linguistica), jiné formalizmy neuvádějí a jsou popsány mnohem zkratkovitěji (např. metoda určení vzdálenosti abeced). V několika málo případech může tok informací v práci působit poněkud chaotičtěji (např. diskuze o stolího pojetí morfologie na str. 40). Každá metoda je však opatřena interpretací výsledků i závěrem.

Formální stránka práce, tedy především některé formulace a překlepy poukazují na časový stres při jejím dokončování. Práce jako celek je nicméně napsána čtivě a má přijatelnou grafickou úpravu.

Práci lze i s jejími určitými excesy považovat za kvalitní a přínosnou, a to především pro poskytnutí vhledu na metody práce s neznámým textem, na jejich rozmanitost, a dokonce i jejich kontroverznost a rozpory v aktuálně probíhající diskuzi. Rovněž je zřejmé, že by text práce mohl být snadno rozšířen o další řady jazykovědných či jiných metod. Práci doporučuji k obhajobě se stupněm A.

Otázky:

- 1) Na str. 45 nalezneme tvrzení, že v citované Ruggově analýze není testován první Zipfův zákon, a to i přes to, že to ve svém článku Rugg uvádí. Vysvětlete, jakým způsobem je v tomto článku tento test s jeho vyhodnocením proveden a jak by takový test měl být proveden správně.
- 2) Která z transliterací Voynichova rukopisu by měla být nejvýhodnější pro počítačové analýzy?
- 3) Explikujte Váš názor na rukopis.

Mgr. Vladimír Matlach
V Olomouci, 22. srpna 2019